

Лекція 9. Партиципація та електронна демократія

1. Партиципація: сутність і види
2. Демократія та партиципація
3. Правова основа та інструменти партиципації
4. Негативні наслідки партиципації. Можливості партиципації.

- «**партисипація**» (від англ. participate – «брати участь») зазвичай мається на увазі участь, громадська чи громадянська, залучення громади, учасницьке прийняття рішень, учасницьке управління.
- Участь громадськості означає участь у заходах, спрямованих на поліпшення якості життя в одній чи кількох громадах шляхом вирішення питань, що становлять суспільний інтерес.
- **Громадянська участь** – це визначення з соціальних наук, яке стосується різних механізмів вираження думки громадськості, і дозволяє громаді чинити вплив на суспільні рішення.
- **Учасницьке прийняття рішень** може бути застосоване в будь-якій сфері соціальної активності, включаючи економіку, політику, управління, культуру та сім'ю.

Є два види участі:

- **громадська** (Civic Engagement)
- **публічна** (Public Participation).
- **Громадська участь** (громадянська, горизонтальна) – самоорганізація членів певної громади для спільного прийняття рішень та вирішення конкретних проблем.
- **Публічна партисипація** (вертикальна) – участь мешканців у формуванні та реалізації державної або місцевої політики; взаємодія громадян з місцевими, регіональними та центральними органами влади.

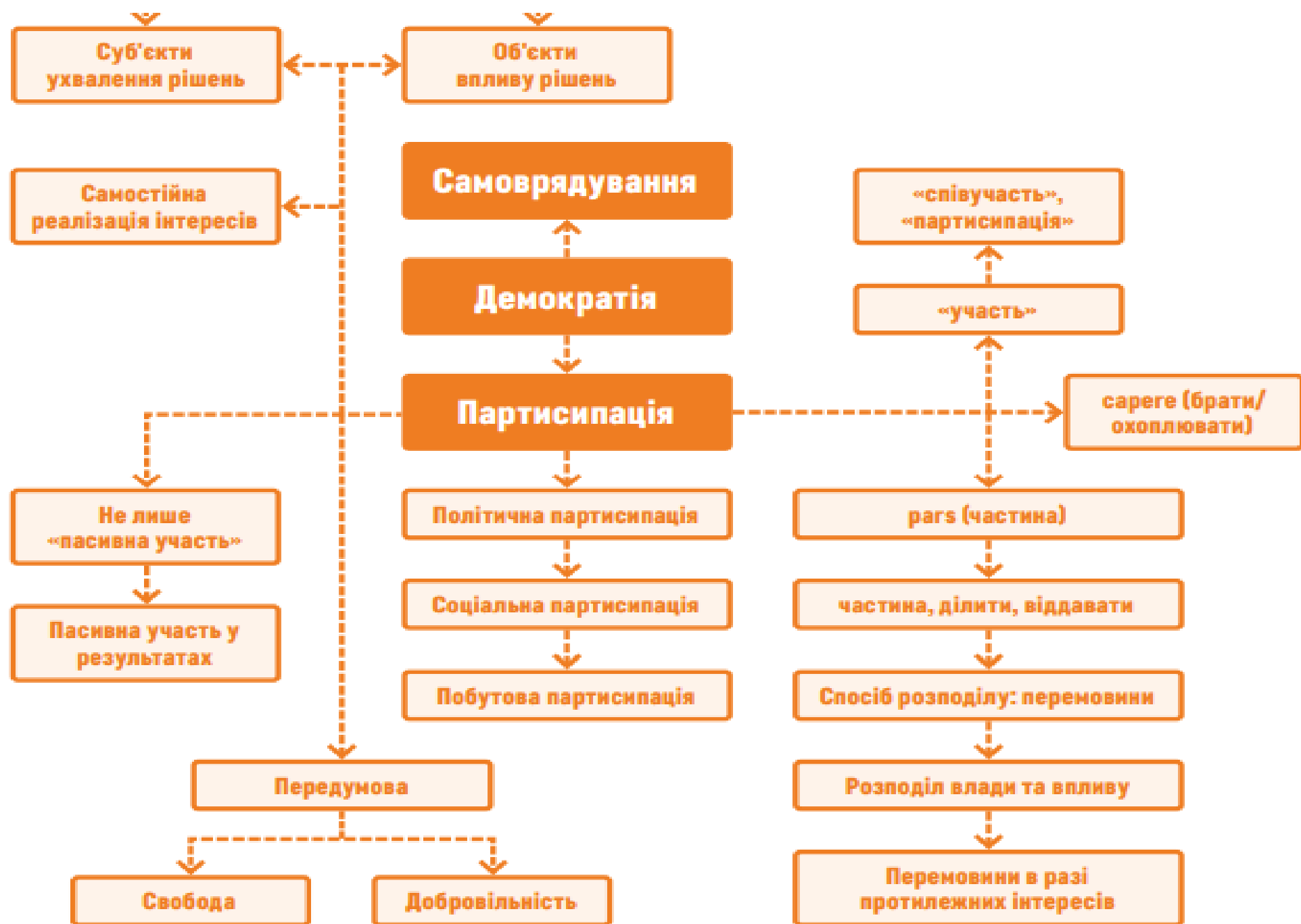
Типи горизонтальної громадської участі:

- **Активізм/адвокація:** передбачає здійснення соціальних змін, демонстрацію підтримки, привернення уваги до певної проблеми чи її розв'язання.
- **Громадянська освіта:** набуття знань про громаду, уряд та соціальні питання.
- **Волонтерство:** участь у діяльності, яка приносить користь іншим або своїй громаді.
- **Навчання послугам:** вирішення реальних потреб громади через навчання учасників наданню певних послуг, що необхідні громаді; учасники застосовують те, що вони навчилися, і просувають це навчання шляхом активної участі.
- **Благодійність/збір коштів:** збір ресурсів (наприклад, грошей, їжі, одягу тощо)
- **Соціальні інновації:** поєднання інновацій, винахідливості та можливості вирішення критичних соціальних та екологічних проблем шляхом розробки бізнес-моделей, продуктів або послуг.

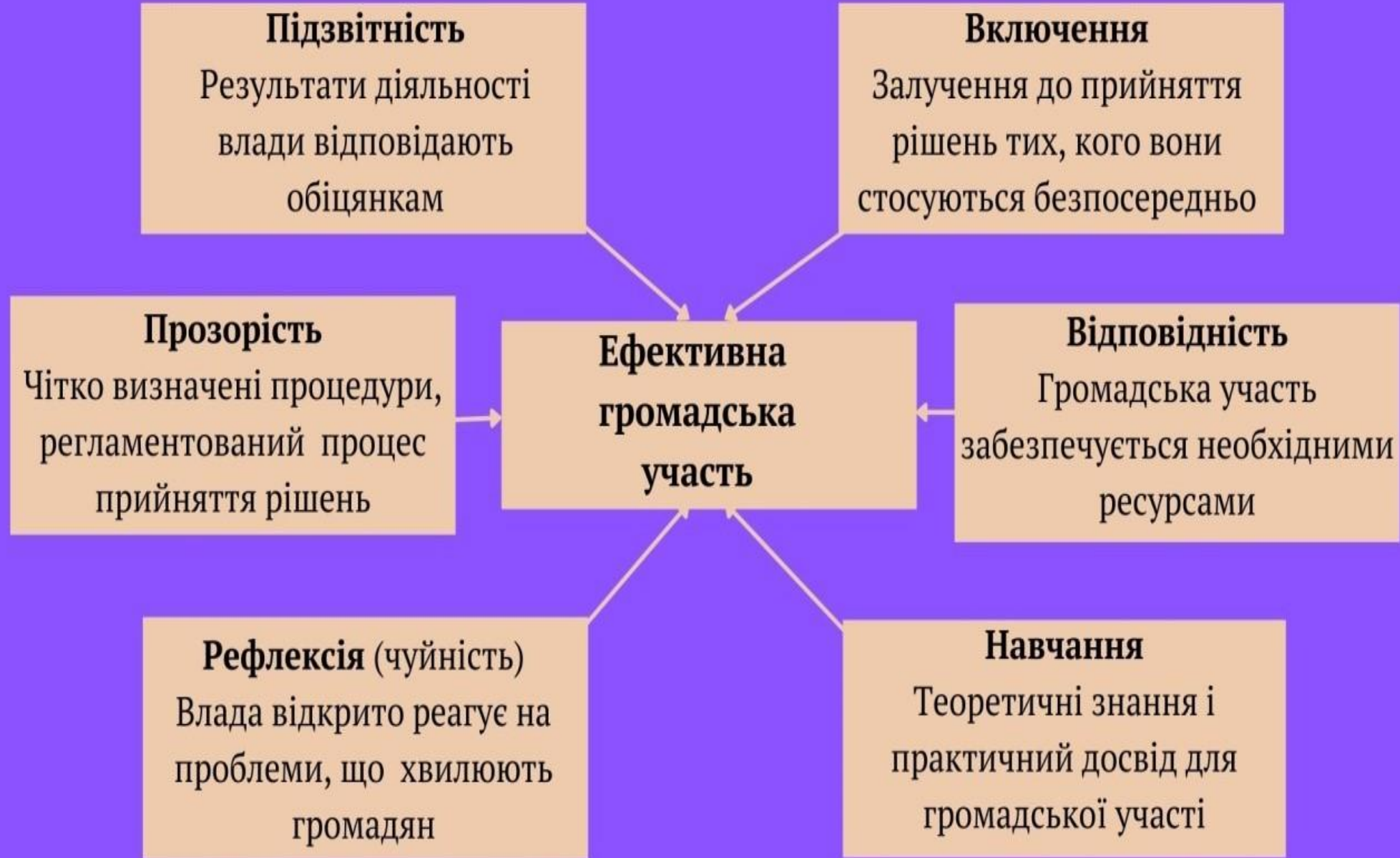
• **Участь громадськості в процесі прийняття владних рішень (Public Participation)** реалізується у відносинах Громада – Влада.

Сторонами такої участі є:

- влада,
- організації громадянського суспільства,
- громадські активісти, окремі громадяни, широка громадськість.
- Завдяки **публічній партисипації** влада має можливість вживати заходи, які відповідають реальним потребам громадян та є гарантією прозорості прийняття рішень, що своєю чергою сприяє збільшенню рівня довіри.

Принципи громадської участі

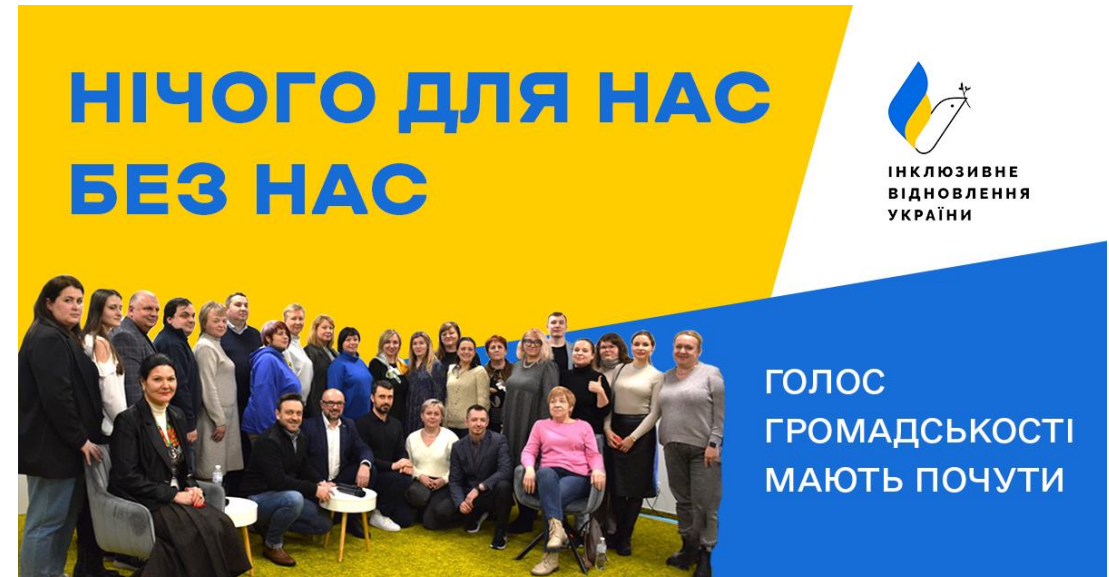
Форми демократії та участь громадськості у формуванні/ прийнятті управлінських рішень	Форма демократії	Сутність
	Безпосередня демократія, пряма демократія, пряме народовладдя	основні рішення щодо управління справами суспільства й держави схвалюються безпосередньо всіма громадянами на референдумах, загальних зборах тощо.
	Представницька демократія	право на управління громада реалізує через обраних представників; громадяни не беруть безпосередньої участі, а делегують право ухвалення важливих управлінських рішень конкретним особам, які не завжди враховують суспільні інтереси.
	Деліберативна (дорадча) демократія	походить від латинського «deliberatio» – «старанне зважування», «обговорення», «обдумування», «обмірковування»; прийняття рішень, формулювання порядку і розгляд владою спірних питань ґрунтується на громадській думці, що вироблена у процесі обговорень
	Партисипаторна (учасницька) демократія	передбачає активну участь громадян в ухваленні та реалізації рішень – політичних, соціальних, економічних тощо; дозволяє суспільству більш свідомо діяти не лише через вибори, але й через безпосередній вплив упродовж усього процесу прийняття рішень.

Громадська участь існує паралельно із представницькою демократією, діє як під час виборів, так і між ними

- Ідея партисипаторної демократії визріла наприкінці 1960-х рр. у контексті вимог масових протестних рухів щодо розширення участі громадян в управлінні різними сферами суспільного життя.
- **Їхній лейтмотив:** «Жодне суспільство не може стверджувати, що його засновано на принципах демократії, справедливості та рівності, якщо різні групи людей (громадськості) не можуть брати повноцінну, активну, відчутну участь у процесі формування політики та прийняття управлінських рішень з питань, що мають вплив на їхнє життя та життя їхніх спільнот».

Девізом стали гасла:

- «Нічого про нас без нас»
- «Все, що без нас – не для нас».

«Сходи» участі громадськості (за Шеррі Арнштайн, 1969 р.)

американська дослідниця Шеррі Арнштайн запропонувала модель «Сходів» участі громадськості, яка упорядковувала та класифікувала рівні участі громадськості від, фактично, імітації участі до її справжньої форми – партнерства, делегування повноважень та громадського контролю.

- Рада Європи у документі «Кодекс рекомендованих норм участі громадськості у процесі прийняття рішень», 2009 р. визначила такі рівні партисипації:
- **Інформація**: отримання інформації від органів влади.
- **Консультація**: органи влади просять громадян та/або неурядові організації висловити їхню думку стосовно конкретного питання чи процесу.
- **Діалог**: спілкування для регулярного обміну думками або для вироблення спільного рішення (рекомендації, стратегії або законопроекту).
- **Партнерство**: передбачає спільну відповідальність на кожному етапі прийняття управлінських рішень.

- Успішним прикладом участі громадськості є партисипативне створення **Стратегії розвитку міста Варшава, який отримав назву «Варшава 2030»**. На розробку стратегії знадобилося 2,5 роки. На кожному етапі жителі, підприємці та представники різних організацій брали участь у розробці ідей для подальшого розвитку міста.
- Побудова стратегії від початку до кінця була партисипативною, а точніше консультативною. Засади роботи над стратегією були сформульовані в указі міського голови. Було створено: керівний комітет з оновлення стратегії; редакційну колегію з оновлення стратегії; п'ять робочих груп: соціальна, економічна, просторова, системна та районна. Підтримку надавала група експертів. Залученню місцевої громади до роботи над стратегією передувала широка інформаційно-просвітницька кампанія з використанням різних каналів комунікації для досягнення різних аудиторій.

- **Бюджет участі у м. Порту-Алегрі (Бразилія).** Успішний досвід «партисипативного бюджетування» міста Порту Алегрі, як унікальна система управління бюджетом цього міста, зламав усі шаблони про те, як має відбуватись фінансове планування території, а заодно вирішив і найгостріші соціальні та інфраструктурні проблеми міста. Населення цього міста – від дуже багатих до дуже бідних. У країнах з перехідною економікою кількість населення за межею бідності значно перевищує кількість багатих людей.

- У 1980-х роках населення міста зросло на 30% за рахунок людей, які раніше працювали на землі. Вони створили великі передмістя з бідним населенням, не надто інтегрованим до громади. Люди, розуміючи, що їхні проблеми не вирішуються, почали об'єднуватися в асоціації громад та створили союзи між сусідніми мікрогромадами.

- **Було впроваджено новий інструмент впливу та контролю від громадськості – «Бюджет участі».** Місцева рада прийняла бюджетний регламент, який регулярно змінювався та вдосконалювався. Раз на 6-8 місяців проводилися територіальні та тематичні наради, де разом із громадськістю обговорювали інвестиційний план.

Цикл розробки і прийняття партиципаторного бюджету

- **Досвід партисипації Німеччини**
Кожна громада Німеччини визначає стратегію свого сталого розвитку. У зв'язку зі збільшенням території великих міст, розвитку дорожньої інфраструктури **сусідні громади визначаються з моделлю свого розвитку: чи бути приміською громадою, чи сільською.**
- Подальший розвиток (і обсяг фінансування з центрального бюджету місцевих проєктів) визначений вибором громади.
- **У Німеччині дуже багато порожнього житла в сільській місцевості.** Там створюються такі конгломерати креативних професій, куди їхніх представників запрошують, проводять їм хороший інтернет і кажуть: ось вам хати, робіть з ними усе, що хочете.

- **1. Міжнародний пакт ООН про громадянські і політичні права ратифікований 19 жовтня 1973.**
 - Стаття 25 Пакту проголошує:
 - «Кожний громадянин повинен мати без будь-якої дискримінації, згаданої в статті 2, і без необґрунтованих обмежень право і можливість:
 - а) брати участь у веденні державних справ як безпосередньо, так і за посередництвом вільно обраних представників;
 - б) голосувати і бути обраним на справжніх періодичних виборах, які проводяться на основі загального і рівного виборчого права при таємному голосуванні і забезпечують свободу волевиявлення виборців;
 - в) допускатися в своїй країні на загальних умовах рівності до державної служби».
- **Європейська хартія місцевого самоврядування**, яку Верховна Рада України ратифікувала 15 липня 1997 року, створивши тим самим правові передумови для запровадження в Україні європейських принципів організації публічної влади.
 - Відповідно до статті 3 Європейської хартії:
 - 1. Місцеве самоврядування означає право і спроможність органів місцевого самоврядування, в межах закону, здійснювати регулювання і управління суттєвою часткою державних справ, які належать до їхньої компетенції, в інтересах місцевого населення.
 - 2. Це право здійснюється радами або зборами, члени яких вільно обираються таємним голосуванням на основі прямого, рівного, загального виборчого права і які можуть мати підзвітні їм виконавчі органи.
 - Друга частина цієї статті наголошує на можливості використання для вирішення місцевих проблем різних форм безпосередньої демократії.

- **Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля, яку було ратифіковано 6 липня 1999 року.**
- Тим самим Україна взяла на себе зобов'язання забезпечити на національному рівні участь громадськості у:
- прийнятті рішень щодо конкретних видів діяльності (стаття 6 Конвенції);
- питаннях розробки планів, програм і політичних документів, пов'язаних із навколишнім середовищем (стаття 7 Конвенції);
- підготовці нормативних актів виконавчої влади і/або загальнообов'язкових юридичних актів (стаття 8 Конвенції).
- При цьому в Конвенції (частина 4 статті 6) наголошується, що «Кожна із Сторін забезпечує участь громадськості вже на ранньому етапі, коли відкриті всі можливості для розгляду різних варіантів, і коли участь громадськості може бути найбільш ефективною».

• Конституція України

- стаття 5. «Носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ. Народ здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування».
- Стаття 36 Конституції гарантує громадянам України право на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації, участі у професійних спілках.
- Стаття 38 Конституції розкриває окремі форми участі громадян в управлінні державними справами, серед яких: участь у всеукраїнському та місцевому референдумах, можливість вільно обирати і бути обраним до органів державної влади та місцевого самоврядування, рівне право доступу до державної служби, а також до служби в органах місцевого самоврядування.
- Стаття 40 Конституції надає громадянам України право звертатися до органів державної влади, органів місцевого самоврядування та посадових і службових осіб цих органів.

- Стаття 69 Конституції передбачає, що, крім виборів та референдумів, можуть існувати ще й інші форми безпосередньої демократії, через які здійснюється волевиявлення.
- У статті 140 Конституції йдеться, що територіальна громада має право на здійснення самоврядування як опосередковано (через місцеві ради та делеговані їм від громади повноваження), так і безпосередньо. Останнє означає, що участь у самоврядуванні мешканці мають право брати і самотійно, без посередництва місцевих депутатів. Цією ж статтею громадянам надається право на утворення органів самоорганізації населення (будинкових, вуличних, квартальних та інших).
- Стаття 143 Конституції закріплює право мешканців територіальних громад управляти розвитком громади. А значить – брати участь у розподілі коштів місцевого бюджету на реалізацію цільових програм, залучатися до розробки цих програм та стратегій розвитку громади. Також визначається право громадян проводити місцевий референдум, управляти майном громади, брати участь в управлінні місцевим бюджетом і контролювати його виконання, вирішувати актуальні місцеві проблеми. Робити вони це можуть як безпосередньо (своїми силами), так і через органи самоврядування громади (опосередковано).

Нормативно правова-база для громадської участі в місцевому самоврядуванні

- ЗУ «Про місцеве самоврядування в Україні»;
- ЗУ «Про органи самоорганізації населення»;
- ЗУ «Про статус депутатів місцевих рад»;
- ЗУ «Про звернення громадян»;
- ЗУ «Про доступ до публічної інформації»;
- Постанова ВРУ «Про затвердження Положення про загальні збори громадян за місцем проживання в Україні»;
- Постанова КМУ «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики»;
- Постанова КМУ «Про затвердження Порядку сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади»;
- Нормативно-правові акти органів місцевого самоврядування (**статути територіальних громад, Положення про громадську участь тощо**).

- Указом Президента України від 27 вересня 2021 року №487/2021 затверджено **Національну стратегію сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021-2026 роки.**

- Національна стратегія розвитку громадянського суспільства на 2021-2026 роки спрямована на визначення комплексу взаємопов'язаних стратегічних завдань діяльності держави у сфері сприяння розвитку громадянського суспільства до 2026 року.

- В основі діяльності держави у сфері сприяння розвитку **громадянського суспільства є повага до його автономії.** Органи державної влади, органи місцевого самоврядування, уникаючи втручання у формування та діяльність інститутів громадянського суспільства, повинні створювати сприятливі умови для розвитку громадських ініціатив, використовувати прозорі механізми підтримки діяльності інститутів громадянського суспільства та впроваджувати інструменти громадської участі у прийнятті та реалізації владних рішень.

- **Діяльність держави в зазначеній сфері має ґрунтуватися на підході «жодних рішень для громадянського суспільства без громадянського суспільства»** та співпраці органів державної влади, органів місцевого самоврядування та інститутів громадянського суспільства на всіх етапах: проведення аналізу стану реалізації державної політики у відповідній сфері та визначення тенденцій, виокремлення проблем, вироблення варіантів їх розв'язання, розроблення проєктів рішень, їх імплементації та моніторингу реалізації, оцінювання результативності.

- **Стратегія ґрунтується на міжнародних нормах та стандартах, закріплених, зокрема, у таких документах, як:**

- Конвенція про свободу асоціації та захист права на організацію № 87 1948 року;

- Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року;

- Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції;

- Конвенція про права осіб з інвалідністю;

- Рекомендація CM/REC(2007)14 Комітету Міністрів Ради Європи щодо правового статусу неурядових організацій в Європі 2007 року;

- Конвенція Ради Європи про доступ до офіційних документів 2009 року;

- Кодекс кращих практик участі громадськості у процесі прийняття рішень, ухвалений Конференцією міжнародних неурядових організацій Ради Європи 2009 року (переглянутий 2019 року);

- Резолюції Ради Генеральної Асамблеї ООН з прав людини A/HRC/RES/24/21 «Простір громадянського суспільства: створення та підтримка в законодавстві та на практиці безпечного й сприятливого середовища» 2013 року, A/HRC/RES/27/31 «Простір громадянського суспільства» 2014 року та настанова ООН «Захист та підтримка громадського простору» 2020 року;

Стратегія ґрунтується на міжнародних нормах та стандартах, закріплених, зокрема, у таких документах, як:

- Спільні рекомендації Венеціанської комісії та Бюро демократичних інститутів і прав людини ОБСЄ з питань свободи об'єднань 2014 року;
- Резолюція Генеральної Асамблеї ООН A/RES/70/1 «Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року» 2015 року;
- Рекомендації щодо сприяння більш ефективній участі об'єднань громадян у процесах прийняття державних рішень від учасників Форуму громадянського суспільства для презентації на додатковій нараді ОБСЄ з питань людського виміру 2015 року;
- Керівні принципи щодо громадської участі у процесі прийняття політичних рішень, прийняті Комітетом Міністрів Ради Європи 2017 року;
- Рекомендація CM/Rec(2018)11 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо необхідності посилення захисту і сприяння простору для громадянського суспільства в Європі 2018 року;
- Рекомендація CM/Rec(2018)4 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо участі громадян у місцевому публічному житті 2018 року.

- Керівні принципи щодо громадської участі (Прийнято Комітетом міністрів Ради Європи 27 вересня 2017 року). Громадська участь має пропагуватися та заохочуватися принципами, які застосовуються до всіх суб'єктів, які беруть громадську участь у прийнятті політичних рішень:
 - □ взаємоповага між усіма суб'єктами як основа для чесної взаємодії та взаємної довіри;
 - □ повага до незалежності НУО, незалежно від того, чи їхні погляди відповідають поглядам органів публічної влади;
 - □ повага до позиції органів публічної влади, на яких лежить відповідальність і підзвітність за прийняття рішень;
 - □ відкритість, прозорість і підзвітність;
 - □ оперативність, де всі суб'єкти пропонують відповідний зворотний зв'язок;
 - □ недискримінація та інклюзивність, щоб усі менш привілейовані та найбільш уразливі могли бути почутими, а їхня думка врахована;
 - □ гендерна рівність і рівноправна участь усіх груп, зокрема тих, що мають особливі інтереси та потреби, як-от молоді, людей похилого віку, неповносправних осіб і меншин;
 - □ доступність завдяки використанню чіткої лексики та відповідних засобів участі, офлайн або онлайн і на будь-якому пристрої.

- У Стратегії визначено 4 основних стратегічні напрямки, а саме:

- Забезпечення ефективних процедур громадської участі у формуванні та реалізації державної політики на національному та регіональному рівнях, вирішенні питань місцевого значення.

- Створення сприятливих умов для формування та інституційного розвитку інститутів громадянського суспільства.

- Стимулювання участі інститутів громадянського суспільства в соціально-економічному розвитку України.

- Створення сприятливих умов для міжсекторальної співпраці.

Інструменти партисипації та впливу громадськості на владу.

НАПРЯМИ ВЗАЄМОДІЇ З ГРОМАДСЬКІСТЮ

Інструменти на рівні Інформування

- сайти власні, регіональні, державні
- соціальні мережі (публічні сторінки, групи)
- Youtube, месенджери (чати, групи тощо)
- чат-боти
- електронні кіоски
- геоінформаційні системи
- RSS
- e-mail (розсилки)
- мобільні застосунки
- повідомлення через кабінет мешканця
- повідомлення через мобільні застосунки
- /електронні/ запити, звернення
- портали відкритих даних
- трансляція засідань колегіальних органів, КДО тощо
- контакт-центри
- «аналогові» - друковані медіа, інформаційні дошки, друковані матеріали, телефонний зв'язок, радіо, телебачення тощо
- офлайн зустрічі – звіти керівництва громади, депутатів та ін.

Інструменти на рівні Консультації

- консультації, обговорення, коментарі, в т.ч. в електронному форматі
- /цифрові/ банки ідей
- /електронні/ опитування, анкетування
- е-петиції
- форми зворотного зв'язку, оціночні картки тощо на сайтах, платформах надання електронних послуг і т.д.
- спеціалізовані е-платформи власні та сторонні (для е-ініціатив, е-дискусій, е-обговорень)
- інтернет-приймальня, віртуальна приймальня
- кабінет мешканця з можливістю двосторонньої комунікації
- е-форуми
- мобільні застосунки
- соціальні мережі, месенджери
- картування локальних проблем
- громадська антикорупційна експертиза нормативно-правових актів
- громадська експертиза діяльності влади

Інструменти на рівні Діалог

- діяльність консультативно-дорадчих органів при органах місцевого самоврядування та їх посадових особах (Громадські ради, Ради підприємців, галузеві ради, ради ВПО, Молодіжні ради, постійно діючі або тимчасові робочі групи, комісії різного тематичного спрямування тощо)
- е-платформи для багатосторонньої взаємодії
- спеціалізовані наради за участі громадськості
- круглі столи, фокус-групи
- конференції, форуми, інші заходи (офлайн, онлайн, у гібридному форматі)

Інструменти на рівні Партнерство

- голосування
- референдуми
- громадський бюджет (бюджет участі)
- шкільний громадський бюджет
- краудфандинг
- замовлення певних послуг в організацій громадянського суспільства, наприклад, їх залучення до соціальних послуг (соціальне замовлення)
- конкурси для організацій громадянського суспільства (грантова підтримка)
- волонтерська допомога з боку громадськості в здійсненні повноважень органів місцевого самоврядування (програми підтримки волонтерства)
- створення органів із прийняття спільних рішень
- спільне проведення заходів

Негативні наслідки партисипації.

- Партисипативні інструменти (референдуми, дорадчі органи, онлайн-обговорення та ін.) **можуть ускладнювати прийняття рішень, дестабілізувати внутрішню і зовнішню політику,** особливо якщо вони використовуються популістами у боротьбі за владу.
- **Одна з причин негативних наслідків –** перевага голосу більш активних громадян, які водночас можуть активізуватися на противагу суспільним інтересам.
- До того ж використання референдумів надає змогу «ображеним» громадянам висловити протест владі, інші ж категорії населення не мають стимулів брати участь у волевиявленнях, у результаті чого і програють.
- Робота дорадчих органів може суттєво гальмувати прийняття рішень або практично не приносити користі від своєї діяльності.

Загрози, які створює участь громадськості:

- Затягування прийняття рішень.
- Важко передбачити дії наявних у громаді груп впливу.
- Може загнати проблему у глухий кут нескінченних дискусій.
- Вимагає мобілізації ресурсів, яких може не бути у громаді.
- Може розколоти громаду на протилежні табори і викликати протистояння.
- Опір та саботаж з боку груп впливу та частини посадовців.
- Результатом може бути помилкова інтерпретація думки частини населення як думки всієї громади.
- Рішення, яке отримане у процесі залучення громадян, може виходити за межі компетенції органів місцевої влади або за межі правового поля.
- Розмиття відповідальності посадовців. □
Якщо рішення громади не буде підтримане органами влади, це може призвести до апатії населення.

- Чотири типи громадськості залежно від орієнтацій при виборі дії в соціальних дилемах

Вибір у соціальних дилемах

**Віддають пріоритет
цілям/цінностям
сьогодення**

**Дбають про майбутні цілі і
цінності**

**Віддають пріоритет цілям і
цінностям громади**

«колективісти-популісти»

«колективісти-стратегі»

**Віддають пріоритет
особистим цілям**

**«індивідуалісти-
одноденки»**

«індивідуалісти-стратегі»

БЮДЖЕТ УЧАСТІ

#Включайся_в_бюджет_громади

«Ідеальна модель» участі громадськості

Характеристики	Дії
Місцева влада	
<ul style="list-style-type: none"> • Відкрита та підзвітна у своїй діяльності. • Усвідомлює свою залежність від активної громадськості. • Усвідомлює необхідність партнерства з активом громади. • Усвідомлює перевагу справжньої участі громадськості і створює можливості для цього. • Має стратегічне мислення. • Має стратегію розвитку громади. • Вміє підтримувати діалог із громадськістю. • Знає форми й інструменти участі громадськості. 	<ul style="list-style-type: none"> • Створює широкі можливості для участі громадськості. • Сприяє участі громадськості. • Надихає громадськість на активну участь. • Інформує громадськість, формує громадську думку. • Консультується із громадськістю, проводить опитування, інформує громадськість про результати опитувань. • Враховує громадську думку і настрої, але не йде на повіді популістських, тобто стратегічно не виважених, рішень. • Підтримує постійний конструктивних діалог із громадою. • Сприяє участі громади у формуванні рішень. • Залучає актив громади до прийняття рішень. • Делегує повноваження активу громадськості.
Актив громади	
<ul style="list-style-type: none"> • Стратегічне мислення (достатня кількість громадських діячів-«колективістів-стратегів»). • Організованість і спроможність, незалежність від місцевої влади. • Сталість ресурсів, зокрема людських. • Не має цілей політичної конкуренції, не претендує на владу. • Знає широкий спектр форм і інструментів участі громадськості, вміло застосовує їх. • Здатний представляти, балансувати і захищати інтереси всіх груп громади. • Має авторитет і вплив на владу і громаду. 	<ul style="list-style-type: none"> • Здійснює постійний моніторинг діяльності місцевої влади щодо її відповідності потребам громади, зокрема стратегічним. • Критикує владу, щоб допомогти, а не знищити. • Інформує широку громадськість про результати такого моніторингу. • Бере участь у прийнятті рішень з питань місцевого значення та розвитку. • Залучає у разі потреби широку громадськість для вирішення нагальних проблем або реалізації ініціатив.
Решта громади	
<ul style="list-style-type: none"> • Певною мірою цікавиться життям громади. • Довіряє і за необхідності допомагає активу громади, бере участь у громадських заходах. • У разі необхідності здатна під проводом активу громади відстоювати власні інтереси. 	<ul style="list-style-type: none"> • Довіряє і за необхідності допомагає активу громади, бере участь у громадських заходах. • Спираючись на результати моніторингу, проведеного активом громади, прислухається до рекомендацій влади, виконує рішення, довіряє владі та голосує за неї.

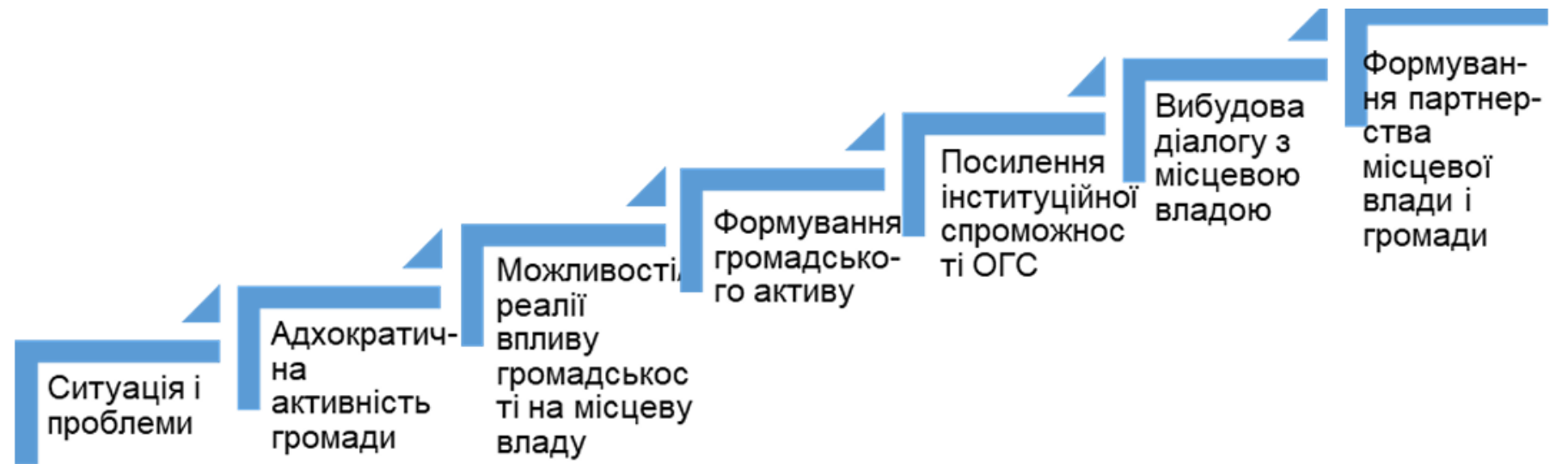

Рисунок 3. Етапи процесу інституціалізації участі громадськості

Можливості, які відкриває участь громадськості:

- Апробує управлінські рішення та надає можливість їхньої корекції.
- Збільшує кредит довіри до влади.
- Звужує поле для корупції та зловживань владою.
- Зменшує соціальну напругу.
- Зміцнює авторитет влади.
- Значно пожвавлює громадське життя.
- Один з найефективніших способів імплементації непопулярних рішень.
- Підвищує соціальну активність.
- Посилюється аргументація та мотивація виконання рішення.
- Рішення стають обґрунтованими, їх легко захищати.
- Руйнує застарілі стереотипи управлінської діяльності.
- Сприяє уникненню помилок.